

Finansdepartementet

Postboks 8008 Dep.
0030 Oslo

Vår saksbehandler
Klemet Rønning-Aaby

Kopi til

Vår dato
12.04.2024

Vår referanse

Deres referanse

Høringssvar NOU 2023-30 Utfordringer for lønnsdannelsen i norsk økonomi

Det vises til NOU 2023:30. Unio deltok i utvalget, og det vises i den forbindelse til særmerknaden fra Unios medlem i utvalget.

Unios viktigste innspill er følgende:

- Hovedproblemet med frontfagsmodellen er at den utelukkende forholder seg til lønnsvekst mellom tariffområder, mens den ikke tar høyde for forskjeller i lønnsnivå.
- Dette har rammet brede arbeidstakergrupper – i hovedsak kvinnedominerte grupper - med høyere utdanning i offentlig sektor spesielt innen helse, utdanning og beredskap, og sementerer relasjoner i lønnsnivå og vil over tid svekke det offentlige tjenestetilbudet hvis utviklingen fortsetter.
- En lite fleksibel håndtering gjennom frontfagsmodellen av lønnsgapet/likelønnsgapet mellom offentlig og privat sektor for de med høyere utdanning, er ikke bærekraftig med de framskrivninger om alderssammensetning/arbeidskraftbehov, beredskapsbehov og klimahensyn som er beskrevet i NOU 2023:30.
- Flertallet i Holden IV-utvalget gir ingen svar på om frontfagsmodellen kan håndtere nødvendige heving av de relative lønnsnivåer innen offentlige utdanning, helse- og omsorgstjenester. Dette er avgjørende for eksempelvis å beholde og rekruttere sykepleiere i en situasjon med akutt sykepleiermangel, og beholde og rekruttere kvalifiserte lærere på alle nivåer i norsk utdanning. Alvoret i situasjonen understrekes ved at søknaden til disse yrkenes utdanning svikter.
- Frontfagsmodellens praktisering – særlig de 3 første år på 2020-tallet - utfordrer den samfunnsmodell vi har bygget i Norge etter 2. verdenskrig, med en universell velferdsstat som sørger for velferdstjenester av høy kvalitet til alle.
- Utvalget har i liten grad berørt det økte beredskapsbehovet i Norge, som følge av Russlands invasjon av Ukraina og krigen/økte spenningen i Gaza/Midt-Østen. Før Norge erklærer krig, er det norsk politi som ivaretar beredskapen i Norge. I denne situasjonen er det ikke akseptabelt at politi utdannes til arbeidsledighet. Både de som er ledige og de kommende som utdannes, må snarest mulig inkluderes/tilsettes i norsk politi med dagens beredskapsbehov og komplekse

kriminalitetsbilde. Utdanningskapasiteten framover må bedre balanseres opp mot framtidens behov for sikkerhet og trygghet hos befolkningen.

Unio mener at hovedproblemet med frontfagsmodellen er at den utelukkende forholder seg til lønnsutvikling mellom tariffområder, mens den ignorerer forskjeller i lønnsnivå.

Gjennomsnittslønnen for de med høyere utdanning er 170 000-300 000 kroner lavere i staten, kommunene og helseforetakene enn i industrien. Samtidig er det stor mangel på kvalifisert arbeidskraft i offentlig sektor, blant annet lærere og sykepleiere. Det er en alvorlig situasjon for samfunnsmodellen vår, og vil kunne føre til et mer todelt helsevesen, endret bosettingsmønster og svekket offentlig utdanningstilbud på alle nivåer. Dette forsterkes av at det i privat sektor er om lag 1,1 millioner årsverk med en uregulert lønnsdannelse.

Høy sysselsetting forutsetter en godt utbygd velferdsstat som kan ta vare på de som trenger det, reparere og restituere de som trenger det – slik at de kan komme raskt tilbake til arbeidslivet, utdanne befolkningen til arbeid, forskning og videreutvikling av samfunnet m.m. Privat sektor og verdiene som skapes der, er avhengige av verdiene som skapes i de offentlige velferdstjenestene – på samme måte som offentlig sektor er avhengig av privat sektor. Derfor må det være et felles samfunnsansvar å sikre nok og tilstrekkelig kvalifisert arbeidskraft, også til den offentlige delen av økonomien. Frontfagsmodellen slik den praktiseres i dag, og som flertallet i Holden IV støtter, er faktisk til hinder for dette – selv med den fleksibiliteten utvalgets flertall peker på. Unio mener det ville ha styrket Holden IV-utvalget med en nærmere drøfting av offentlig sektors betydning for konkurranseutsatt sektor, og kraften i den gjensidige avhengigheten mellom sektorene i Norge som liten åpen økonomi i en urolig verden.

Frontfagsmodellens ensidige fokus på lønnsutvikling sementerer ikke bare lønnsgapet mellom offentlig og privat sektor, men også likelønnsgapet. Lønnsforskjellen mellom kvinner og menn med høyere utdanning er nesten 20 prosent. Til grunn for dette ligger en systematisk lavere vurdering av kompetanse og ansvar i kvinnedominerte yrker. Det er i seg selv et samfunnsproblem. I tillegg blir det et problem fordi det er mangel på kvinner og menn som vil arbeide i disse yrkene. Det er ikke mulig å endre nivåforskjeller ved å omfordele mellom grupper i samme tariffområde, innenfor ramma.

Vi merker oss at flertallet i utvalget mener at *hvis* det blir en vedvarende og betydelig knapphet på arbeidskraft i en sektor, må lønnsdannelsen være fleksibel nok til å understøtte en effektiv allokering av arbeidskraften, gi kvalitet i velferdstjenestene og gi rom for nødvendige strukturelle endringer. I Unio vet vi at dette verken er en hypotetisk eller framtidig situasjon.

Sykepleiermangel og mangel på kvalifiserte lærere – der yrkenes studieplasser også opplever svikt - er eksempler på faktum som allerede i dag fører til dårligere helse-, omsorgs- og utdanningstjenester, enn det befolkningen i Norge må kunne forvente.

Vennlig hilsen
Unio

Jon Olav Bjergene
sekretariatssjef

Klemet Rønning-Aaby
forhandlingssjef
(sign.)